

Dextrokrati

En blå chokladplatta, ett rött kort och en grön bok – sådant fick jag på farsdagen för några veckor sedan. Chokladplattan uppslukades av kollektivet på nolltid, medan det till bokmärke omvandlade kortet och skriften ifråga har varit mina trogna följeslagare sedan dess.

Det finns två enkla skäl till min uthållighet. Verket *Väärän käden maailma – vasenkätisten historiaa* handlar om en av mina uppenbara säregenheter. Det är dessutom skrivet med rolig saklighet som endast en fransman förmår. Originalen (*Des gens à l'envers*) utkom 2001. Sedan dess har konsthistorikern Pierre-Michel Bertrand hunnit ge ut en tjock uppslagsbok med samma tema.

Läsaren torde kunna gissa med vilken hand Bertrand signerar sina böcker. Och till saken hör att han i detta idé- och språkhistoriska översiktsverk myntar två nya begrepp, dextrokrati och senestrofobia.

Det förstnämnda ordet härleds från latinets *dexter*, som under antiken betydde höger hand, hjälp, vänskap och gåva. *Sinister* finns i olika former i alla latinbaserade språk och betyder följaktligen motsatsen – vänster hand, olycka, elak, ful, förvriden, illavarslande, onaturlig.

Bertrand guidar oss genom den högerhänta intoleransens västerländska historia och lyfter fram ett antal ingrodda dextrokratiska uppfattningar om de vänsterhänta. Omkring 15 procent av människosläktet är vänsterhänt av födsel. På grund av socialt tryck och ställvis rigida tvångsmetoder omvandlades flertalet av dem till högerhänta fram till 1960-talet.

De flesta kulturer ser fysiskt, psykiskt eller sexuellt avvikande personer som ett hot mot den ”naturliga” ordningen. Att föredra vänster hand uppfattades som ett dåligt omen, som ett bevis på att något gått fel redan vid födseln eller senast då modern ammade barnet på vänster arm.

Fram till 1500-talet tycks vanligt folk visserligen inte ha tagit någon större notis av den dextrokratiska propagandan. En stark vänster hand dög oftast lika bra och på slagfältet upplevdes de vänsterhänta som farliga och oförutsägbara motståndare.

Min kollegas ovanligt bokläste son påminde mig om att Röde Orm, hjälten i Frans G. Bengtssons klassiska vikingaromaner, var vänsterhänt. Han lyckades därför hugga huvudet av sin brutale motståndare Sigtrygg på en också i övrigt gemytlig julfest: ”...ett stort anskri ljud i hallen när huvudet flög av och studsade mot bordskanten och föll ned i ölfatet vid bordets ända”.

Bertrand gör inget stort nummer av att vissa bemärkta personer som Leonardo da Vinci råkat vara vänsterhänta. Han finner inte heller entydiga medicinska bevis på att de skulle vara mer konstnärliga eller kreativa.

Apropå studsande skallar så har jag utvecklat en enkel men något hemvävd teori om varför Förenta staterna efter tjugo års stora framsteg nu brottas med problem i både ekonomin och krigföringen. Efter tre vänsterhänta presidenter (Reagan, Bush senior, Clinton) drabbades amerikanerna av en högerhänt statschef ...

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 8.12.2006